

Dr. Kónya István, a Kúria elnökhelyettese az igazságszolgáltatás és a média egymásrautaltságáról

Iustitianak a szeme van bekötve, nem a szája

A Kúria elnökhelyettese már előadása elején leszögezte, hogy az igazságszolgáltatási eljárásban a bíróságoknak nincs mit eltitkolniuk, nyíltságra, nyitottságra törekszenek. Az igazságszolgáltatás letéteményese, a bíróság ugyanis nem érdekelt az ügyek eldöntésének kimenetelében, hanem feladta van azokkal, mégpedig az, hogy elbírálja őket. Nincs titkolni valója.

A bíróságoknak szükségük van partnereként a médiára, alkotmányos okokból – hangsúlyozta a Kúria elnökhelyettese. Az Alaptörvény XXVIII. cikke ugyanis a modern eljárásjogok egyik legfontosabb alapelvét deklarálja, amikor kimondta: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

Dr. Kónya István hangsúlyozta: a nyilvánosság követelményét, tehát már az Alaptörvény deklarálja, de ez a nyilvánosságnak csak az egyik – perbeli – esetét említi, holott a bíróságok működésének (az igazságszolgáltatásnak) ettől szélesebb és többszintű nyilvánosságra van szüksége.

Az ítékezés számára a nyilvánosság fogalmába tartozik a tárgyalás nyilvánossága, a média nyilvánossága (sajtónyilvánosság), a bíróság általi tájékoztatás útján létező kapcsolat a közönnyel.

„A nyilvánosság az igazságszolgáltatás felett álló társadalmi kontroll, sőt eszköz a bíróságba vetett hit megőrzésére” - idézte a Kúria elnökhelyettese az Emberi Jogok Európai Bíróságát, majd nyomatékosan hozzátette: a nyilvánosság garancia, mert bizonyítja, hogy az ítékezés nem zárt ajtó mögött történt, és ami ott elhangzik az ellenőrizhető.

A nyilvánosság fogalmát kibővítve, hozzátette: a sajtó (média) nélkül csupán a tárgyalótermi nyilvánosságot jelenti, amelynek határt szab a helyiségek befogadóképessége.

A büntető ítékezés sajátosságairól szólva, dr. Kónya István hangsúlyozta: a garanciális szempont mellett e területen a nyilvánosság a generális prevenciót is szolgálja, amennyiben a bűnösség kimondása és az azért alkalmazott szankció megismerhetővé válik. A bíróságoknak ezért kötelességük kapcsolatot kiépíteni és ápol-

ni a sajtóval, mert az a legszélesebb körben éri el a társadalmat. Nyomatékosan kijelentette: ezért a bíróság ebből a kapcsolatból nem léphet ki, ha úgy tetszik nem bonthatja azt fel. Társadalmi megítélése, elfogadottsága múlhat rajta.

lek egyike fölébe akar kerekedni a másiknak, vagy egyenesen hegemoniára tör.

A média ugyanis – a Kúria elnökhelyettesének megfogalmazásában – *teremtő hatalom*. Azaz: nem egyszerűen tájékoztatja a nyilvánosságot, hanem felemel vagy leta-

Fotó: Hornyák Emőke/frisss.hu

Az aktív médiakapcsolatok kialakítása indokolt, s ezen a téren 2005-höz képest nagyon sok minden változott – tájékoztatta a hallgatóságot a Kúria elnökhelyettese. A nyitottság – megállapítása szerint - immár a teljes átláthatóságig fejlődött és a bíróságoknak nemcsak a munkája, de a szervezete is, azok mindennapjait beleértve, teljességgel figyelemmel kísérhető.

Figyelemre méltó része volt a Kúria elnökhelyettese érvelésének azon része is, amelyben arról szólt, hogy ügyelni kell a bíróságok és a média kapcsolatán belüli arányokra, mert – mint hangsúlyozta – nem egészséges, ha az egymásra utalt fe-

szít, sztárrá változtat, vagy éppen senkivé alacsonyít egyéneket. Képes az ártatlanból bűnöst, s a bűnösből ártatlan csinálni. A média képes eldönteni, hogy mi van és mi nincs, mi a jó és mi a rossz. A média által megszólított közönség pedig olyan szereplőjévé válik ennek a szerkesztett valóságnak, amelyben úgy látja a világot, amilyenek azt a tömegkommunikáció alkotta, mert azt igazságnak fogadja el, pedig lehet, hogy az írott szó csupán a valóság eltorzított változata.

Arra az alapvető kérdésre tehát, hogy valójában mi a sajtó? - dr. Kónya István a következőképpen kereste a megfelelő

meghatározást: a mindenkori közvélemény tükré, az események krónikása, vagy éppen ő maga a hírek csinálója, a közvélemény alkotója? Ne feledjük el – idézett egy országosan ismert műsorvezetőt – attól, hogy valakinek (egyének vagy csoportnak) helyzete és lehetősége van a saját véleményét a nyilvánosság előtt rendszeresen elmondani, attól az még nem lesz azonos a közvéleménnyel.

Az igazságszolgáltatás és a média kapcsolatát a sajtótudósítás műfaja képes ideálisan is kezelni – mondotta dr. Kónya István. Ennek a műfajnak a jelentőségét, különösen is a büntető ítélezés számára, már a XIX. században felismerték és nemcsak, hogy alapjait lefektették, de működő rendszerét fejlesztették ki.

Történelmi előzmények

Bűnüldöző szervezet és a sajtó kapcsolatának szabályozására először 1885-ben került sor – idézte fel a Kúria elnöke a történelmi előzményeket a bíróságok és a sajtó kapcsolatát illetően –, amikor Török János rendőrfőkapitány létrehozta a rendőrségi sajtószolgálatot, tizenegy évvel később Radnay Béla rendőrfőkapitány pedig a (rendőrségi) Sajtóirodát. A lapok bűnügyi tudósítói szerkesztőségként két arcképes igazolványt kaptak, amellyel rendőrségi eseményeknél akadálytalanul átjuthattak a lezárt területek kordonjain.

Előadásában a Kúria elnökhelyettese felidézte a sajtóirodát tizenkilenc évig vezető dr. Székely Vladimirt, aki tevékenységének megkezdésekor ezt írta: „Ne tessék fitymálni a rendőrrportert, téved, aki azt hiszi, hogy az egyszerűen egy kopott hírvigéc. A riporternak kell, hogy magában egyesítse a jó detektív ügyességét, az emberismerő megfigyelőképességét, a művelt ember tudását, s a rutinos író gyors, könnyű tollát. Ideg- és testlő hivatás.”

A rendőrkapitányi intézkedések, rendelkezések eredményeként alakult ki a bírósági, illetve törvényszéki tudósító fogalma és szakmai elismertsége.

Az együttműködés jelentőségének felismerése vezetett odáig – folytatta történelmi visszaemlékezését a Kúria elnökhelyettese –, hogy Magyar Országos Tudósító Rt. elhelyezést és két telefon fővonalat kapott a Markó utca 27. I. emeletén, és létrejött a Nemzeti Hírügynökség Törvényszéki Szerkesztősége. Juhász

Andor a Kúria elnökeként a következőket mondotta: „A jognak a napisajtó és esetleg a rádió útján való népszerűsítése természetesen nem történhetik a bírói ítéletek száraz közlésével. Ez, valamint a szakbírálat a jogi sajtó feladata. Viszont a legérdekesítőbb jogeset bírói eldöntése sem számíthat a nagyközönség érdeklődésére, a maga szertartásos körülményességében, kínos pontosságában és különleges stílusában, amely a ‘tekinték’ és a ‘minthogyok’ szerencsés megritkulásá dacára sem élvezetes olvasmány a tudományos megfontolástól távolálló tömeg számára. A humornak, az ötletességnek s általában az írói készségnek kell megteremtenie az összeköttetést a napisajtó és a bírói tárgyalótermek között. A bírósági jogesetek ugyanis csak tetszetős irodalmi csomagolásban válhatnak keresett cikkekké a szellemi élet nagy piacán... Érdemes volna foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy a törvénykezési életben felvetődő aktualitások számára nem lehetne-e a napilapokban egy élvezetes, s amellet tanulságos, magas színvonalú állandó rovatot létesíteni, amely mintegy területen kívüliséget élvezne, az illető napilap lemondana arról, hogy ezt a rovatot saját világnézeti, felekezeti vagy politikai céljai számára harci eszközül használja, s ezzel, valamint általában a bírói szempontok tiszteletben tartásával lehetővé tenné, hogy ezt a rovatot esetleg ítéldbíró is vezethesse, olyan ítéldbírót értve, akiben a jogász és az írói képességek szerencsés harmóniában vannak.”

A Kúria elnökhelyettese szerint ezt az ötletet ma sem késő valóra váltani.

A mai törvényi háttér

A mai hatályos jogban a sajtóról két alapvető jelentőségű törvény rendelkezik – folytatta előadását a tények felidézésével dr. Kónya István: A sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény, valamint A médiaszolgáltatásokról és tömegkommunikációról szóló 2010. CLXXXV. törvény.

Preambulumában – miként arra a Kúria elnökhelyettese ráirányította a figyelmet – mindkét törvény célként fogalmazza meg a következőket: a közösség és az egyén érdekének, illetve a társadalom integritásának előmozdítása; a demokratikus berendezkedés megfelelő működésének és a nemzeti, valamint kulturális identitás megerősítésének szempontja, továbbá rögzíti a vélemény-nyilvánítás és a szólás-, valamint a sajtó szabadságának jelentőségét, figyelembe vételét.

Összefoglalva a törvények lényegét, dr. Kónya István elmondta: a 2010. évi CIV. törvény a médiarendszer egészének feladatait tűzi ki a hiteles, pontos és gyors tájékoztatást, biztosítva ezáltal az állampolgárok azon jogának érvényesülését, hogy információkat kapjanak, szűkebb környezetüket, hazájukat, illetve a világot érintő kérdésekről.

A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény az alapelvek között rögzíti: „A médiaszolgáltatók, a sajtóterméket kiadók, a kiegészítő médiaszolgáltatást nyújtók, a műsorterjesztők, az e törvény hatálya alá tartozó tevékenységek végzése során a jóhiszeműség és a tisztesség követelményének megfelelően

Fotó: Hornyák Emőke/friss.hu

Fotó: Hornyák Emőke/friss.hu

e törvényben meghatározottak szerint kötelesek egymással és a nézőkkel, hallgatókkal, olvasókkal, felhasználókkal, előfizetőkkel kölcsönösen együttműködni eljárási eljárási.”

Fontos megfigyeléseket és következtetéseket levonva, dr. Kónya István hangsúlyozta: kötelesek tehát együttműködni egymással, valamint mindazokkal, akiket tájékoztatnak. Ugyanakkor – tette hozzá – nem kötelesek együttműködni azzal a természetes vagy jogi személlyel, akinek tevékenysége folytán a hírként szolgáló esemény keletkezett. Úgyszintén azokkal sem, akik a hírtérkép eseményt elkövettek, elszenveték, értékelték, bejelentették. *„Az alapelvek közül hiányzik a szakmai alázat és a tények tisztelése. Nem szerepel az akadályok között a hozzászólás hiánya sem,* ami tapasztalható, hiszen még ma is olvashatunk olyasmiről, hogy a bíróság elítélte az alperest, vagy az ügyész letartóztatta a vádlottat.”

A Kúria elnökhelyettese ráirányította a figyelmet arra, hogy a szabályzás problematikája és érzékeny volta megállapítható mindkét törvény 4. §-ának rendelkezéseiből: „A médiaszolgáltatások sokszínűsége kiemelten fontos érdek.” Továbbá: „Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét.”

Külön kiemelte: a 2010. évi CLXXXV. törvény 4. §-a a következőket is tartalmazza: „E törvényben foglalt rendelkezéseket a sokszínűség védelmének szempontját figyelembe véve kell értelmezni.”

Nyomatékkal hozzáfűzte: e követelményt teljesítve, aligha létezhet olyan bírósági határozat, amelyet a sokszínűség alapján ne lehetne félremagyarázni, ízekre

szedni, üressé vagy éppen neveltségessé tenni. Ennek veszélyére okot adhat az a tény, hogy minden ítélet tartalmaz tényállítást vagy értékítéletet. Ugyanakkor a sokszínűség alkalmas lehet a valóság több dimenziójának árnyalt bemutatására.

Dr. Kónya István hangsúlyosan felhívta a figyelmet arra, hogy: a sajtótörvény a sajtó kötelezettségei között védi az alkotmányos rendet, általában a személyiségi jogokat, oltalmazza a kisebbségeket és tiltja a kirekesztő, valamint a bűncselekményt megvalósító tartalmakat, továbbá a bűncselekmény elkövetésére felhívást, és úgyszintén nem engedi a közérkölc megsértését sem. Mindkét törvény részletesen foglalkozik a kiskorúak- és gyermekkorúak érdekeinek szabályozásával. *„A bűnügyi tudósításokat illetően azonban hiányzik a rossz feldicsérésének tiltása.* Ami pedig – meggyőződése szerint – ésszerű korlátozása lehet a közérkölcöt, közvéleményt, közizlést károsan befolyásolni alkalmas véleményformálásnak.

A Kúria elnökének álláspontja szerint: a Csemegi Kódex 174. §-a nem véletlenül rendelte büntetni azt, „aki a törvény által büntettnak vagy vétségnek nyilvánított cselekményt a 171. §-ban meghatározott módon magasztal, vagy vétség elkövetőjét annak elkövetése miatt feldicsér, vagy nyilvánosan kitünteti.” Az ilyen sajtóterméket egy 1925-ből származó kúriai döntés egyenesen „a törvénytisztletet és a vallási érzületet lábbal tipró, cinikus szennyiratrak” minősített. E ponton dr. Kónya István felidézte a „viszkis rabló” néven elhíresült bűnöző esetét, amikor is a súlyosító ítélet szóbeli indokolásában a

Legfelsőbb Bíróság tanácselnökének kellett rámutatnia arra, hogy nem válik nemzeti hőssé (modernkori Robin Hooddá) az, aki súlyos bűncselekmények sorozatát kizárólag pénzintézetek terhére követi el. A Kúria elnökének értékelése szerint a hangulatkeltés a sajtótól ma sem idegen.

A mai tapasztalati háttér

A továbbiakban dr. Kónya István, a Kúria elnökhelyettese felidézte az OKRI által végzett, a média és az igazságszolgáltatás kapcsolatának gyakorlati megvalósulásával kapcsolatos többirányú kutatást, amit a Legfőbb Ügyészség kezdeményezésére folytatott le 2005-ben. Ennek során három egymást követő évben (2002, 2003, 2004) megjelent 2072 hír elemzéséből vontak le következtetéseket, és végeztek esettanulmányokat. Ezek a társadalmat fokozottan érdeklő ügyek sajtóvisszhangjáról és az igazságszolgáltatás résztvevőinek megítéléséről adtak máig tanulságos képet. Előadásában a Kúria elnöke felidézte az S. K. ügyet, az E. Z. ügyet és a körmeneti gyermekgyilkosság ügyet.

Az egyik ügyben a tizennégy éves elkövetőből a cselekmény elkövetésétől a büntetés-végrehajtás megkezdéséig, illetve annak kegyelem folytán történő elengedéséig terjedő szakaszában a média celebet csinált. A felderítéstől a kegyelmi aktusig terjedő időben a terhelt, védője és családja rendszeresen szerepelt a médiában, kifejtette véleményét az ügyről, a közvélemény pedig az elkövetés pillanatától kiállt a tettes mellett így az igazságszolgáltatás és közreműködői mindvégig defenzívában maradtak, melynek eredménye, hogy végül tevékenységük már-már „igazságtalannak tűnt” mind a nyomozás, mind a vád, mind a bírósági ítélet tekintetében.

A másik ügyben egy rendőr hősiessége megakadályozta egy bűntett elkövetését és lehetővé tette a bűnöző elfogását. A történet címlapsztorivá vált, és az ügy jogerős elbírálásáig az érdeklődés középpontjában állt. Elektronikus és írott sajtó, TV bőven foglalkozott vele. Az OKRI vizsgálata ennek az ügynek sajtófogadtatását, mint „nem tipikus esetet” értékelt, mert azok „jó színben tüntették fel a hatóságokat, így az ügyészséget is.” A kedvező értékítélet a jó kommunikációs stratégiának tudható be, ahol elsősorban az eljáró hatóságok jutottak dominanciához. Kivételesen

a terhelt védője aluteltjesített, mert a nyilvánosság előtt ritkán szerepelt, és akkor is visszafogott módon nyilatkozott. A vizsgálat értékelése szerint az előbbi okokra vezethető vissza, hogy a rendőri akció egyes szakmai hibái (golyóálló mellény hiánya) feledésbe merültek, a terhelt oldalán pedig nem került hangsúlyozásra (ellentétben más esetekkel), a megbánás, valamint az, hogy hátralévő életébe tolószékbe kényszerült.

A körmendi gyermekgyilkos ügyében mai napig tartja magát a közvéleményben annak legendája, hogy T. G. nem bűnös, nyomozati hibák és bírói tévedések áldozata, aki ártatlanságát csak akként tudja bebizonyítani, ha szabadulása után majd ő maga keresi meg az igazi gyilkost. Ebben az ügyben az eljárás folyamán rendszeresen és offenzívan szólalt meg a vádlott védője, a vádlott édesanyja, majd maga a már jogerősen elítélt is. Bulvárlapok, majd kereskedelmi TV-k visszatérően győzködtek a közvéleményt arról, hogy a terhelt ártatlan. Az ügyben a rendes és rendkívüli perorvoslatokat kimerítették, majd az ügy Strasbourgot is megjárta, de a bűnfelelősséget megállapító jogerős ítélettel szemben komoly szakmai kifogás nem volt felhozható. Az ügy terheltjének büntetőjogi felelőssége tehát megállt, mégis a közvéleményt valósággal uralja a legenda.

Ebben az ügyben törvényi tilalom folytán az ítélkező bírák hallgatásra voltak kényszerítve, ellenben a perbeli helyzetből vagy rokonsági okból nyilvánvalóan elfogult szereplők, bátran, gátlástalanul manipulálták a közvéleményt.

Következtetések és törekvések

Szombathelyi előadásában a Kúria elnökhelyettese kitért arra is, hogy véleménye szerint a sajtószóvivői rendszer nem tökéletes, mert maga is közvetett információkon alapuló tájékoztatásra képes, amelynek fonákságát éppen a közelmúltban elbírált romagyilkosságok névvel elhíresült ügy tanulságai is igazolhatják.

Saját tapasztalatain alapuló megítélése szerint is helytálló az OKRI 2005-ös vizsgálatának az a megállapítása – mondotta dr. Kónya István –, mely szerint a bírósági tudósítások igen sokszor súlyosan átpolitizáltak, és ez a szemlélet torz, hamis képet fest az ítélkezésről, amellyel szemben csak a szakszerűség adhat vé-

delmet, amelyhez viszont a szükséges terjedelmet és lehetőséget meg kell kapnia a bíróságoknak a médiától.

Dr. Kónya István a következőkben felidézte egy korábbi, konkrét ügy kapcsán keletkezett – a bíróság és a médiumok kapcsolatának összetettségét elemező írását, amelyben – mint mondta – kénytelen volt kifejezni a következőket: „a publicisztikába történő leereszkedés”, tehát a közvélemény hiteles tájékoztatásának érdeke, az igazságszolgáltatás tekintélyének megővése, a félrevezető vélemények helyreigazításának szándéka motiválja. Ha ugyanis az újságolvasó visszatérően olyan véleményekkel találkozik, amelyek a Legfelsőbb Bíróság ítélezését szakszerűtlennek tűn-

Kúria utóbbi években kialakított, mind jogi, mind pedig kommunikációs szempontból alaposan átgondolt és kidolgozott kommunikációs tevékenységéről, egyebek között a Kúria elnökének irányítása alatt álló sajtótitkárság felállításáról és működéséről, a Kúria honlapjának megújításáról.

Megszabadítani végre a bírót a hallgatás kényszerétől

Arról is szólt dr. Kónya István, hogy mi az, ami nincs megoldva a mai napig: a szakszerű bűnügyi tudósítás és megszábadítani végre a bírót a hallgatás kényszerétől. Ennek a törvényi hátterét a következőkben látja:

Ha a társadalom nem érti meg a bíróság döntését, akkor azt nem tudja fogadni. Ha nem felel meg igazságérzetének, akkor ez az igazságszolgáltatás erodálásához vezet.

„2011. évi CLXII. törvény (A bírák jogállásáról és javadalmazásáról)
 „43. § A bíró szolgálati viszonyán kívül nyilvánosan nem fogalmazhat meg véleményt, bíróság előtt folyamatban levő vagy folyamatban volt ügyről, különös tekintettel az általa elbírált ügyre.
 44. § (1) A bíró az általa intézett ügyről a sajtó, a rádió és a TV részére nem adhat tájékoztatást.
 (2) A bíróság előtt folyamatban levő vagy befejezett ügyről a sajtó, a rádió és a TV részére a bíróság elnöke vagy az általa megbízott személy adhat tájékoztatást.”
 A bíróságok jelenlegi tájékoztatási rendszere ezért a sajtószóvivő intézményén alapul – folytatta elemzését a Kúria elnökhelyettese –, amely intézmény helyenként kétségtelenül jól működik, de – megfigyelése szerint – csak visszafogott teljesítményre képes, mert a szóvivő felkészülésének lehetőségei szükségképpen korlátozottak.
 Dr. Kónya István utalt arra, hogy érthetően többekben fogalmazódott meg már az az igény, hogy a bírák szabaduljanak meg a Bjj. hallgatási kényszerétől. Hozzá tette: tudja, a bírói karon belül kisebbségben van ezzel a véleményével, mégis örömeire szolgál, hogy ebben a kérdésben már többen megszólaltak olyanok is, akik egyetértettek vele. Ezek közül fel-

„2011. évi CLXII. törvény (A bírák jogállásáról és javadalmazásáról)

„43. § A bíró szolgálati viszonyán kívül nyilvánosan nem fogalmazhat meg véleményt, bíróság előtt folyamatban levő vagy folyamatban volt ügyről, különös tekintettel az általa elbírált ügyre.

44. § (1) A bíró az általa intézett ügyről a sajtó, a rádió és a TV részére nem adhat tájékoztatást.

(2) A bíróság előtt folyamatban levő vagy befejezett ügyről a sajtó, a rádió és a TV részére a bíróság elnöke vagy az általa megbízott személy adhat tájékoztatást.”

A bíróságok jelenlegi tájékoztatási rendszere ezért a sajtószóvivő intézményén alapul – folytatta elemzését a Kúria elnökhelyettese –, amely intézmény helyenként kétségtelenül jól működik, de – megfigyelése szerint – csak visszafogott teljesítményre képes, mert a szóvivő felkészülésének lehetőségei szükségképpen korlátozottak.

Dr. Kónya István utalt arra, hogy érthetően többekben fogalmazódott meg már az az igény, hogy a bírák szabaduljanak meg a Bjj. hallgatási kényszerétől. Hozzá tette: tudja, a bírói karon belül kisebbségben van ezzel a véleményével, mégis örömeire szolgál, hogy ebben a kérdésben már többen megszólaltak olyanok is, akik egyetértettek vele. Ezek közül fel-

idézte a témával magas színvonalon, többször foglalkozó – közel emberöltőnyi ítélkezési múlttal rendelkező – bírótársát, dr. Varga Zoltánt: „Nem magyarázkodásról van szó, hanem adott esetben olyan a közérdeklődésre számot tartó bűncselekményekről történő *magyarázatról, felvilágosításról, tájékoztatásról, amely a bírói függetlenséget nem érinti.* E nézet ellenzői arra az egyetlen kérdésre nem tudnak válaszolni, hogy mi az, amit egy bíró az ügy befejezése után nem mondhat el. Hol van itt törvénysértés? Hol van itt annak a lehetősége, hogy egy bíró az igazságszolgáltatást veszélybe sodorná? Ítélezésünket, hivatásunkat a társadalom megbízatása alapján végezzük. Ebből következően tevékenységünket illetően a társadalomnak joga van megkérdezni hogyan és milyen módon végezzük ezt a tevékenységet. *Egy bíró semmi olyat nem csinálhat a tárgyaláson, és semmi olyat nem mondhat el, amit utóbb a nagy nyilvánosság előtt ne ismételhetne meg.*”

Egy másik bíró kollégáját, dr. Vaskúti Andrást is idézte a tárgyban dr. Kónya István: „Sem a szóvivő, sem az e funkciót egyéb tevékenységük mellett ellátó bírósági elnökhelyettesek, kollégiumvezetők vagy titkárságvezetők nem ismerik oly mélységben a konkrét ügyet, mint az ügy tárgyalóbírája. Érthető, hogy a média éppen őt szeretné a tárgyaláson kívül is megszólaltatni. *Aki erre szívesen vállalkozik, azt nem indokolt ettől eltántani, hiszen mégis csak az tudja a legjobb válaszokat megadni, aki az ügyet a legalaposabban ismeri.* A bírói nyilatkozás ellenzői arra hivatkoznak, hogy az ítélet önmagáért kell beszéljen, azt már nem szükséges külön magarázni. Ez azonban nagyon álságos érv, ugyanis azt nem veszi figyelembe, hogy nagyon kevesen vannak jelen az ítélet kihirdetésekor, illetve az ott lévő sajtó ebből csupán kiragadott mondatokat közöl.”

A Kúria elnökhelyettesének következtetése szerint a bírák hallgatási kötelezettségének feloldására a legfontosabb érdek: *társadalmi elfogadottságuk* miatt van szükség. *Ha a társadalom nem érti meg a bíróság döntését, úgy azt el sem tudja fogadni.* Ha nem felel meg az ítélet az igazságérzetének, különösen, ha az ilyen esetek szaporodnak, akkor ez az igazságszolgáltatás erodálásához vezet, csökken annak presztízse, de a generális prevenció hatása is. Az 1998-as Büntető Novella már a szigorítás egyik célja

ként jelölte meg azt a követelményt, hogy a büntetéskeiszabási gyakorlat közelítsen a társadalom érületéhez, hiszen már-már közhely, hogy a közvélemény általában büntetéspárti. Ugyanakkor ma már nem csak sztárrendőrök, hanem sztárbűnözők is vannak, akikről a média pozitív képet alakít ki.

Dr. Kónya István idézte dr. Fleck Zoltán jogszociológust, aki szerint: „Az ítélkezés magas szintű, intellektuális munka, amelynek során viszont sokszor lehetne mondani a bírónak egy-egy jogerős döntés kapcsán. Ettől feleslegesen tiltja el a törvény a jogalkalmazót. *A hatályos szabályozás nem bízja a bírói karban, és nem az egyes bíróra bízja annak eldöntését, hogy mely megszállás növelné és mely ásná alá a kar tekintélyét, hanem központi úton tiltja azt.*”

Működjön együtt az igazság elfogadtatója és annak szószólója

Dr. Kónya István, a Kúria elnökhelyettese azon kívánságáról is beszélt, amely szerint a szólás- és információáramlás szabadsága segítse hozzá a társadalmat közös dolgainak megértéséhez. Ez a bíróságok munkáját illetően – álláspontja szerint – az igazság feltáráshoz vezető út megismertetését, a döntés lényegének és indokainak közérthető formában történő közvetítését valósítsa meg, ami nem más, mint *magának az igazságnak az elfogadtatása.* A média egyedülálló és óriási lehetősége, hogy *szószólója lehet az igazságnak, és ezt teljesítve növelheti saját hitelességét.* Ehhez a bíróságok szóvivői, sajtómunkásai, bírái minden segítséget megadnak, hiszen *szükségük van a média teremtő hatalmára.* A média oldaláról viszont szükség van arra, hogy kinyújtott kezünket elfogadják, és ha bírói munkáról (ítélkezéstről) kell tudósítani, úgy *fogadják el nyílt, őszinte beszédiünket, mert a legtöbbet mi tudjuk mondani.* Tehát a bíró helyett ne egy ügyvédet kérjenek fel az ítélet elmagyarázására. *Legyenek az ítélkezés krónikásai, akik felkészültségükkel, és a bírói szakértelemmel a hiteles valóság szenzációjával ejthetik ámulatba közönségüket.* Ugyanakkor *tartsanak bátran tükröt a bírák elé.* Ha a bírák érdemi kritikát kapnak, azt meg fogjuk szívlelni.

A Kúria elnökhelyettese hangsúlyozta: a már említett *sokszínűség törvényi követelményét* a médiumok fordítsák arra, hogy az olykor bonyolult valóságot több

oldalról mutassák be, ezáltal törekedve a teljességre. A sajtótörvény által megkívánt sokszínűség a megismerés dimenzióit tágíthatja ki, s ugyanannak a jelenségnek, eseménynek, döntésnek más-más arcát tárhatja a nyilvánosság elé. A sokszínűség azonban ne teremtsen káoszt, hanem segítse a nézőt (olvasót), hallgatót, stb. a megértéshez. Kell, hogy legyen útmutatás, eligazodás, uralkodó eszme, zsinórmérték. A sokszínűség ne elbizonytalanodáshoz, hanem a jó megválasztásához segítse a tájékoztatás címetzettjét, a közvéleményt.

Dr. Kónya István arra hívta fel a médiumok felelős munkatársait, hogy ne feledjék el: *értékvesztéssel küszködő társadalmunkban még mindig az igazságszolgáltatás az, amely human értékeket őriz, képvisel és döntéseiben azokat elvárt magatartási minimumként követeli meg.*

Bíróitársaitól pedig a Kúria elnökhelyettese szemléletváltást kért. Azaz: ne féljenek a nyilvánosságtól a tárgyalótermen kívül sem. Ismerjék fel annak szükségességét, hogy a bíró, mint az ügy ura, hitelesen, meggyőzően szólalhat meg a tárgyalótermen kívül is, s tartsák eléje bárhol is a mikrofont, vagy nézzen kamerába, az nem más, mint a tárgyalóterem kitágult színtere, és *nem másról, mint teljesített hivatásáról kell beszélnie, amelyre büszkéek lehetünk.*

Dr. Kónya István, a Kúria elnökhelyettese végezetül leszögezte: természetesen ehhez az szükséges, hogy *a jogalkotás végre feloldja a bírák szájzárát* (Bj. 43., 44. §) és *kötelezettségek előírása nélkül tegye lehetővé a tárgyalótermen kívüli megszállást, az azt önként vállaló bírák számára.* Ma még ott tartunk ugyanis – tette hozzá – hogy az a bíró, aki vállalkozna arra, hogy a tárgyalás berekesztése után is elmondja azt, amit néhány perccel korábban a pulpituson, az indokolás során kifejtett, az fegyelmi eljárásnak teszi ki magát, és súlyos következményekkel, egzisztenciális hátrányokkal számolhat.

A hallgatás törvénye használhat a maffiának, de árt az igazságszolgáltatásnak. Ne feledjék el, hogy az igazság istennőjének a szeme van bekötte, nem a szája – fejezte be elemzését dr. Kónya István, a Kúria elnökhelyettese.

(A XX. Vasi Jogász Napon, Szombathelyen 2016. január 22-én elhangzott előadás teljes szövege a Magyar Jog soron következő lapszámában jelenik meg.) ■